

Svenska kyrkans överklagandenämnd

Meddelat 2015-08-03

Obehörighet att utöva kyrkans vigningstjänst

10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7 § kyrkoordningen

Anmälarna (nedan A m.fl.) har, som de får uppfattas, yrkat att Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar ska pröva om B i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

UTREDNINGEN I ANSVARSNÄMNDEN

A m.fl. har i sina anmälningar påtalat förhållanden inom X församling hänförliga till kyrkoherden C. De har anfört att det under 2014 uppstod motsättningar mellan kyrkoherden och andra inom församlingen och har framfört synpunkter på B hantering av den uppkomna situationen. De har redogjort för sin syn på bakgrunden till motsättningarna och anfört att C enligt deras uppfattning inte har behandlats på ett korrekt sätt av bl.a. B.

B har i yttrande i ärendena AN 2015/2 och AN 2015/3 anfört följande.

"De anmälningar som sänts dels - - - från fyra förtroendevalda i en av de tre nomineringsgrupperna – Kyrkans Framtid – i X församling, dels - - - från tidigare ordföranden, sedan 1 januari 2014 vice ordföranden i kyrkorådet D och E återspeglar tydligt den svåra och kraftigt polariserade situation som sedan några år råder både bland personalen och förtroendevalda i församlingen. Med mängden av motstridiga påståenden och personangrepp samt avsaknad av ansvarstagande för vidtagna åtgärder och sådana åtgärder som borde vidtagits har det varit mycket svårt att analysera vad som är fel och hur läget ska kunna förbättras. Under mina femton år som biskop har jag inte varit med om något liknande. Jag och stiftet har heller aldrig tidigare varit tvunget att driva så många tillsynsärenden när det gäller en församling.

De tillsynsärenden som blivit nödvändiga för stiftet att initiera och genomföra sedan våren 2014 har avsett två olika områden, vilka blandas samman av anmälarna genom deras fokusering på kyrkoherden C som person och de interna konflikterna bland förtroendevalda och personal. Det första och största området gäller stiftets tillsyn över förvaltningen, det ansvarsområde för stiftet som gjordes tydligare i Kyrkoordningen från den 1 januari 2014 genom kyrkomötets beslut. Tillsynen i dessa frågor ligger i huvudsak på stiftsstyrelsen. Den har också handlat om att gällande lagstiftning och bestämmelserna i Kyrkoordningen inte följts. Jag har här i första hand agerat som stiftsstyrelsens ordförande och ledare i stiftet tillsammans med stiftsdirektor F som chef för stiftsorganisationen. Det andra området – som tillkommit senare – gäller tillsynen över hur C förvaltar sitt uppdrag som präst utifrån de vigningslöften som han har avgett och Kyrkoordningens bestämmelser på detta område. Det framgår av det brev den 10 mars 2015 som jag och stiftsjuristen, domkapitlets sekreterare G, sände till kyrkoherde C. Jag har här agerat i enlighet med det särskilda tillsynsansvar som jag har som biskop personligen och tillsammans med domkapitlet.

Innan jag kommenterar de två tillsynsområdena vill jag ge en övergripande kommentar. Stiftets grundläggande uppgift är att främja och ha tillsyn över församlingslivet. Det är också det viktigaste i mitt uppdrag som biskop i stiftet. Jag har därför inget annat intresse än att församlingslivet ska fungera. Mitt arbete syftar också till att kyrkoherden, förtroendevalda och övriga medarbetare ska må bra och kunna fungera i sina uppdrag. När det finns allvarliga brister och problem i en församling har kyrkoherden alltid ett grundläggande ledningsansvar och de förtroendevalda organen ett styrningsansvar för det som uppkommit och för att det åtgärdas. Det försvåras om personfixeringar finns och när en problematik tolkas i kategorier av för eller emot personer.

Jag strävar som biskop alltid efter att behandla människor lika. Jag är inte heller biskop för en grupp utan för församlingen som helhet.

Tillsyn över förvaltningen i X församling

I början av år 2014 fick jag och flera stiftsmedarbetare signaler från flera håll i och utanför församlingen om att det fanns förvaltningsproblem när det gäller budget, årsredovisning och ekonomisk kontroll. Jag hade också fått information om att kyrkoherden fått en extra månadslön för sitt arbete under år 2013. Jag visste då inte hur allvarligt läget var utan tog kontakt med kyrkoherde C för ett samtal underhand om läget. Han värdjade om mitt förtroende i alla delar och framhöll att han hade den kompetens som behövdes ifråga om ekonomin. Beslut om budget för 2014 skulle fattas under våren. Under samtalet tog jag upp att det ännu i februari 2014 inte fanns någon beslutad budget för året och att årsredovisningen för år 2012 inte hade beslutats förrän i december 2013. Jag hade också vissa frågor om ekonomi m.m. för den startade förskolan. Slutligen framhöll jag det olämpliga i att en kyrkoherde med oreglerad arbetstid, fastställd lön och fullt ledningsansvar enligt Kyrkoordningen tog emot en extra månadslön när han själv hade ansvar för att det fanns vikarierande präster och annan kompetens i församlingen. Han är inte en anställd bland andra.

I slutet av april 2014 stod det klart att budget för 2014 inte beslutats och att årsredovisningen för år 2013 inte fastställts inom föreskriven tid. I det läget gav stiftsdirektorn PWC i uppdrag att göra en oberoende revision av församlingens ekonomi. I augusti månad var deras rapport klar och visade allvarliga brister och oklarheter på flera områden. - - -

Som nämns i anmälan från D och E kallade stiftet till en överläggning med de förtroendevalda och kyrkoherden i Y den 11 september 2014. Revisorerna, ett par ur personalen och en extern ekonom hade kallats av församlingen. Rapporten från PWC hade sänts ut i förväg. - - -

Eftersom larmrapporter nått stiftet om arbetsmiljön i församlingen berättade stiftsdirektorn att stiftet skulle anlita och finansiera en oberoende resurs för att göra en analys av arbetsmiljön. Rapporten gjordes av experter från Arbetslivsresurs och blev klar i januari 2015. Den redovisades till stora delar för personalen och i sin helhet vid en överläggning med förtroendevalda, där jag, stiftsdirektorn och stiftsjuristen deltog. Rapporten från Arbetslivsresurs visar på svåra arbetsmiljöproblem för en starkt uppdelad och polariserad personalgrupp. Rapporten framför också att kyrkoherden saknar förutsättningar att fortsätta sitt uppdrag. Det noterades också att kyrkoherden inte velat delta i undersökningen, inte heller få den presenterad för sig av Arbetslivsresurs.

Anmälningarna till Ansvarsnämnden ger intrycket att undertecknarna inte tagit till sig allvaret och slutsatserna i denna professionellt genomförda analys av arbetsmiljön. Med tanke på kyrkorådets ansvar som styrelse i församlingen för arbetsmiljön enligt gällande lagstiftning är det bekymmersamt. Utredningsrapporten från Arbetslivsresurs finns hos stiftet som uppdragsgivare. - - -

I förvaltningsdelen av tillsynen har mycket positivt skett när det gäller budget, årsredovisning och ekonomiskt ansvarstagande. Men fortsatt återstår nödvändiga åtgärder. När det gäller arbetsmiljön återstår det mesta.

Tillsyn över C:s fullgörande av vigningsuppdraget som präst

Under flera år hade jag vid skilda tillfällen fått höra kritik mot C:s sätt att vara präst. Den har varit svårbedömd.

Under 2014 tilltog kritiken. Förtroendevalda hade också framfört kritik och önskade en sluten överläggning med mig utan kyrkoherden den 11 september 2014. Jag hade också behov av att få höra deras bedömningar. Det var andra delen av överläggningen. I den deltog inga andra än de förtroendevalda samt från stiftet jag och domkapitlets sekreterare G. Jag berättade att jag fått höra kritik, ställde frågor och bad de förtroendevalda att berätta. Åsikterna om C:s sätt att förkunna och bemöta människor gick starkt isär. Överläggningen gav ingen enhetlig bild. Innehållet läckte omedelbart ut till utomstående. - - -

Efter nyår bestämde jag mig för att inleda ett tillsynsförfarande om hans sätt att utöva uppdraget som präst. - - - Denna utredning har nu inletts för att pröva om det finns tillräcklig substans i de klagomål som framförts om C:s sätt att vara präst. Det ska självklart ske på ett rättssäkert sätt. Jag vill understryka att denna utredning är frikopplad från övriga av stiftets tillsynsärenden."

B har i ärende AN 2015/6 hänvisat till yttrandet ovan.

Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar (Robert Schött, Ingemar Söderström, Thomas Stoor och Elisabeth Engberg) anförde i beslut den 3 augusti 2015 följande.

Svenska kyrkans ansvarsnämnd är ett särskilt organ tillsatt av Kyrkomötet. Ansvarsnämnden ska självständigt fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen.

Enligt 10 kap. 8 § första stycket och 30 kap. 7 § kyrkoordningen ska Ansvarsnämnden pröva frågor om biskopars behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst.

I egenskap av tillsynsorgan får Ansvarsnämnden med tillämpning av 57 kap. 3 § kyrkoordningen även utan anmälan ta upp frågor om hur biskoparna utövar sina uppdrag och efterlever avgivna vigningslöften.

Ansvarsnämnden ska med tillämpning av 30 kap. 4 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om han eller hon har övergett Svenska kyrkans lära, genom egen ansökan begär det eller har utträtt ur Svenska kyrkan.

Ansvarsnämnden får med tillämpning av 30 kap. 5 § kyrkoordningen förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst om biskopen

1. har brutit de löften som han eller hon har givit vid vigningen,
2. har brutit sin tystnadsplikt i fråga om sådant som han eller hon fått veta under bikt eller enskild själavård,
3. på grund av sjukdom eller annan liknande anledning har förlorat förmågan att rätt utöva vningstjänsten, eller
4. genom brottslig gärning, på grund av sitt levnadssätt eller på annat sätt i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

Som framgår av ovanstående har Ansvarsnämnden till uppgift att utöva tillsyn över biskoparna genom att pröva frågor om biskoparnas behörighet att utöva kyrkans vigningstjänst. Tyngdpunkten i tillsynen ligger alltså på frågor som är kopplade till biskoparnas lära och ämbetsutövning (se CsSkr 1999:3 s. 2-162). Nämnden har i beslut 2/2007 uttalat följande. "Vilken typ av agerande som skulle kunna föranleda ett ingripande direkt från nämndens sida låter sig inte avgöras på förhand utan blir en fråga om bedömning av den konkreta situationen. Det kan emellertid aldrig bli fråga om, vare sig vid prövning efter anmälan eller utan sådan, en allmän granskning av en biskops ämbetsförvaltning. Det ankommer inte på nämnden att utföra den typen av granskningar. Nämndens prövning avser konkreta förhållanden hänförliga till någon av punkterna i 30 kap. 5 § kyrkoordningen."

Av utredningen framgår att det har varit fråga om två tillsynsärenden. Ett av dessa har avsett stiftets tillsyn över förvaltningen inom X församling. Som B har anført ligger tillsynen i dessa frågor i huvudsak på stiftsstyrelsen och att han här har agerat i egenskap av dess ordförande och ledare i stiftet. Nämnden kan inte se att det i nämndens uppdrag ingår att ingripa mot en biskop då denne agerar inom sitt mandat i stiftsstyrelsen (se t.ex. nämndens uttalanden i beslut 5/2010).

Det andra tillsynsärendet har avsett biskopens tillsyn över hur C förvaltar sitt uppdrag som präst utifrån avgivna vigningslöften och kyrkoordningens bestämmelser. B har här, som han själv har anført, agerat i enlighet med det särskilda tillsynsansvar som han har som biskop personligen och tillsammans med domkapitlet. Ansvarsnämndens tillsyn omfattar inte biskopens agerande som ledamot av domkapitlet (se t.ex. beslut 6/2011).

Såvitt Ansvarsnämnden kan bedöma har B i de aktuella ärendena på ett tydligt och korrekt sätt gjort åtskillnad på sina olika roller som biskop, ledamot och förste vice ordförande i domkapitlet samt ledamot och ordförande i stiftsstyrelsen.

Ansvarsnämnden kan inte finna annat än att B har handlat på ett omdömesgillt och efter omständigheterna adekvat sätt. Det har inte framkommit någon omständighet som skulle innebära att B i avsevärd mån har skadat det anseende en biskop bör ha.

A m.fl.:s anmälningar föranleder därför inte någon åtgärd från Ansvarsnämndens sida.

Ärendet skrivs av från vidare handläggning.

Ansvarsnämndens beslut: Anmälningarna av A, H, I, D, E och J ger inte anledning till åtgärd av Ansvarsnämnden. Ärendet skrivs av.

Sökord: Obehörighet.

Ärendenummer: AN 2015/2, AN 2015/3 och AN 2015/6

Beslut: 5/2015